

TAFU- tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og
utdanning

Rapport fra arbeidsgruppe

Innhold

1	ARBEIDSGRUPPENS MANDAT	3
2	SAMMENDRAG	4
3	TAFU I NORGE	5
4	MÅLGRUPPE	6
5	EVALUERING AV PROSJEKT TAFU	7
6	SAMARBEID	8
6.1	KRIMINALOMSORGEN OG FORVALTNINGSSAMARBEID	8
6.2	ANSVAR FOR OPPLÆRING I KRIMINALOMSORGEN	8
6.3	SAMARBEID MELLOM KRIMINALOMSORGEN OG NAV	9
6.3.1	NAV og TAFU	10
6.3.2	Bruk av arbeidsrettede tiltak og arbeidsmarkedsbedrifter	10
6.4	SAMARBEID MELLOM KRIMINALOMSORGEN OG KOMMUNENE.....	11
7	SENTRALE FORUTSETNINGER FOR NYETABLERINGER AV TAFU	11
7.1	LOKAL VILJE OG FORANKRING	12
7.2	BEFOLKNINGSGRUNNLAG.....	12
7.3	ANTALL LØSLATELSER	12
7.4	FORUTSIGBAR STYRING OG ORGANISERING	13
7.4.1	Nasjonalt nivå.....	13
7.4.2	Lokalt nivå.....	13
7.4.3	Personale	14
7.5	KLARE RETNINGSLINJER OG FØRINGER FOR SAMVIRKE I TAFU; POLICYDOKUMENT OG AVTALE FOR INVOLVERTE PARTER	16
7.6	SMIDIG OVERGANG FRA PROSJEKT TIL DRIFT AV TAFU ROGALAND	16
8	MULIGE STEDER FOR NYETABLERINGER	16
9	ORGANISERING OG GJENNOMFØRING AV NYETABLERINGER TAFU	17
10	FINANSIERING	18
10.1	FINANSIERING I PROSJEKT TAFU	18
10.2	VIDERE FINANSIERING AV TAFU	19
10.3	TAFU I ET SAMFUNNSØKONOMISK PERSPEKTIV	21

1 ARBEIDSGRUPPENS MANDAT

TAFU ble etablert i Rogaland og Tromsø i henholdsvis 2009 og 2010. Målsetningen var å tilbakeføre tidligere domfelte til samfunnet gjennom bistand til arbeidspraksis, og/eller utdanning – med mål om varig arbeid i det ordinære arbeidsmarkedet. Mange domfelte har sammensatte levekårsutfordringer og kan ha problemer med å nyttiggjøre seg det ordinære tjenesteapparatet etter endt soning.

De involverte departementene, Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet, har på bakgrunn av erfaringer fra prosjektperioden besluttet å gjøre TAFU Rogaland permanent fra og med 2015 og avslutte TAFU Tromsø etter endt prosjektperiode. Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) har evaluert TAFU og Fylkesmannen i Hordaland har laget en sluttrapport fra prosjektet.

Kunnskapsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet besluttet å nedsette en arbeidsgruppe med mandat til å lage et utkast til en plan for hvordan TAFU bør organiseres og finansieres ved en eventuell utvidelse. Arbeidsgruppen har bestått av deltakere fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, Fylkesmannen i Hordaland, Kriminalomsorgsdirektoratet og TAFU Rogaland. Arbeids- og velferdsdirektoratet har ledet gruppen.

Arbeidsgruppen skal vurdere følgende:

Del 1

- Hvilke lokale forutsetninger som må være tilstede hvis det skal være hensiktsmessig å etablere TAFU på et aktuelt sted.
- Hvordan eventuelle utvidelser bør organiseres og gjennomføres. Det skal lages en opptrappingsplan der det skisseres hvor raskt utrulling kan skje, blant annet med tanke på de involverte partenes kapasitet til å følge opp.
- Arbeidsgruppen bes foreslå mulige steder for utrulling. Forslagene skal begrunnes.
- Arbeidsgruppen skal ta stilling til hvorvidt nyetableringer av TAFU bør foregå gjennom prosjekter eller permanente etableringer.
- Eventuelle behov for nasjonal styring og koordinering ved etablering flere steder. Det skal også vurderes hvilke oppgaver som bør ivaretas lokalt, hvilke som bør ivaretas sentralt eller gjennom andre fellesløsninger. Dersom det er behov for nasjonal koordinering bes arbeidsgruppen beskrive denne virksomhetens rolle.
- Forslaget skal inneholde utkast til policydokument/avtale mellom involverte etater, fylkeskommuner og primærkommuner. Arbeidsgruppen tar selv stilling til hvilken form et slikt dokument skal ha.

Del 2

- Hvilke finansieringsbehov en utvidelse av TAFU vil medføre. Det skal settes opp et samlet budsjett for tiltakene der den ressursmessige innsatsen mellom de involverte partene blir presisert. Eventuelle utvidelser av TAFU skal så langt det er faglig forsvarlig skje innenfor de eksisterende budsjettmessige rammene for de involverte partene.

Arbeidsgruppens medlemmer har vært:

Benedicte Hollen, Arbeids- og velferdsdirektoratet, leder
Paal Christopher Breivik, Fylkesmannen i Hordaland
Suzanne Five, Kriminalomsorgsdirektoratet

Kjell Magne Ramsvik, NAV Rogaland
Terje Røstvær, Fylkesmannen i Hordaland
Gunhild Hanssen Sande, Arbeids- og velferdsdirektoratet
Ågot Elise Vatnedal, NAV Sandnes

2 SAMMENDRAG

TAFU er et forsterket samarbeid mellom NAV-kontor, Kriminalomsorgen, Fylkeskommunen og NAV Fylke for å få tidligere domfelte tilbake til arbeid og samfunnet. TAFU som prosjekt har vært utprøving av en samarbeidsmodell, regulert i en avtale mellom partene. Samtidighet i tjenestene fra partene står sentralt i TAFU. Den overordnede oppgaven i TAFU er å bistå straffedømte med å finne, få og beholde arbeid på det åpne arbeidsmarkedet. Med referanse til konsekvenspedagogikken skal de ansatte yte sosial læring til deltakere med tanke på å øke deres sosiale handlingskompetanse. Utformingen av TAFU er inspirert av det svenske KrAmi som ble startet i 1980. KrAmi har over tid vist seg å være lønnsomt – ikke bare for den enkelte deltaker – men også for samfunnet i stort.

Domfelte er en heterogen gruppe, men de er samtidig overrepresentert når det gjelder flere levekårs- og helseproblemer sett i forhold til befolkningen for øvrig. Mange er fysisk og psykisk syke, er lavt utdannet, har mye gjeld, svak tilknytning til arbeidslivet og har problemer på boligmarkedet. AFIs evalueringsrapport viser til at en typisk deltaker i TAFU er i slutten av 20-årene, har liten eller ingen arbeidserfaring, begynner i praksis, går til hepatitt C behandling, har stor gjeld, har eller har hatt et vanskelig forhold til familien, har tannproblemer, har andre helseutfordringer, har utfordringer med temperamentet sitt, sliter med dårlig selvtillit og har boligproblemer.

Kriminalomsorgen har tverretattlig samarbeid om innsatte inne i norske fengsel, dette omfatter samarbeid med skole, helse, bibliotek, NAV og andre aktører, deriblant frivillige organisasjoner. Etter løslatelse er det ikke formelle strukturer som organiserer dette samarbeidet.

Målet med TAFU er å forsterke de tjenestene som brukeren har rett på, ved å følge brukeren tett opp *samtidig*. TAFU er ikke i konflikt med det eksisterende tjenesteapparatet, men tilfører noe nytt når det gjelder tilgjengelighet og fritid. Veilederne som er ansatt i TAFU har fullmakt og myndighet forankret hos de ulike partene. TAFU er et målrettet tiltak som gjennom tett oppfølging av bruker, forvaltningssamarbeid og felles pedagogisk plattform bidrar til å få en utsatt gruppe med sammensatte utfordringer i arbeid etter løslatelse.

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) sin evalueringsrapport av TAFU viser til de positive resultatene og samfunnsøkonomiske gevinstene av å samarbeide bedre om målgruppen.

Arbeidsgruppen har samlet seg om seks sentrale forutsetninger for nyetableringer av TAFU:

1. Smidig overgang fra prosjekt til drift av TAFU Rogaland
2. Forutsigbar styring, organisering og økonomi
3. Klare retningslinjer og føringer for samvirke i TAFU
4. Lokal vilje og forankring
5. Befolkningsgrunnlag
6. Antall løslatelser

Arbeidsgruppen legger til grunn at erfaringene som er opparbeidet i prosjektet vil ha en sentral rolle ved nyetableringer, og at å etablere nye TAFU uten å kunne innhente råd, veiledning og støtte fra eksisterende TAFU vil bli svært krevende.

Arbeidsgruppens anbefaling er at det fremdeles skal være sentrale overføringer til TAFU. Utgifter til TAFU må ses i sammenheng med den samfunnsøkonomiske nytten, og at målgruppen uansett ville

hatt behov for bistand fra noen/alle involverte aktører. Uansett organisering og fordeling av utgifter knyttet til TAFU vil det være knyttet offentlige utgifter til å bistå tidligere domfelte med opphopning av levekårsutfordringer slik at de kan tre inn på arbeidsmarkedet.

En vellykket videreutvikling av TAFU i Norge forutsetter forutsigbare strukturer og et tett samarbeid sentralt og lokalt forankret i utarbeidet sentralt policydokument og avtaleverk på lokalt nivå. Smidig overgang fra prosjekt til drift for TAFU Rogaland er avgjørende for TAFUs framtid i Norge.

Erfaringer fra Rogaland viser at uttalt eierskap til tilbakeføringsambisjonen, målgruppen og den organisatoriske metoden er viktige faktorer i arbeidet med å oppnå lokal forankring, i tillegg til et tydelig og uttalt engasjement blant prosjektets medarbeidere og forvaltningssamarbeidets aktører. Det må være et befolkningsgrunnlag som gir muligheter for å rekruttere nok deltakere til å kunne opprette et TAFU med minimum 7 fulltidsansatte for å få et robust fagmiljø og sikre drift med en metode som fordrer turnusarbeid.

Det er utfordrende å foreslå mulige steder for nyetableringer av TAFU fra sentralt hold. Forslag om steder for utrulling bryter med erfaringene fra prosjektperioden, som viste til at det er en forutsetning at det er lokal vilje og forankring på ledernivå når TAFU skal etableres lokalt.

Eksempler på mulige steder for nyetableringer knyttes derfor opp til rent kvantitative forutsetninger som befolkningsgrunnlag, antall løslatelser og om det eventuelt er oppfølgingsklasser som kan omdisponeres inn i TAFU lokalt.

Evalueringsrapporten til AFI synliggjør at TAFU og KrAmi lønner seg målt i et samfunnsøkonomisk perspektiv, men også vurdert ut fra et normativt medmenneskelig ståsted. Det er vanskelig å måle det «myke» som livskvalitet og menneskeverd.

3 TAFU I NORGE

Ettervern av domfelte er forebyggende for å hindre ny kriminalitet. TAFU er et tiltak for å få tidligere dømte tilbakeført til samfunnet. Tiltaket er en videreutvikling av et eksisterende tiltak i Sverige, KrAmi. Målgruppen for både KrAmi og TAFU er personer som på grunn av sin kriminelle og sosiale bakgrunn finner det vanskelig å komme ut i arbeid og utdanning på egen hånd.

Målet med TAFU er at deltakerne skal finne, få og beholde et fast arbeid og/ eller starte et relevant opplæringsløp. Videre er det et mål at deltakerne skal leve et lovlydig liv, bli selvforsørgende og ta del i nye sosiale sammenhenger i samfunnet. Samtidig har TAFU som prosjekt vært en utprøving av samarbeidsmodeller, hvor ulike etater skal etablere eierskap. Det å etablere tverretattlig samarbeid er grenseoverskridende.

Ønsket om å prøve ut KrAmi-liknende tiltak er forankret i 2 stortingsmeldinger fra ulike departement. I 2005 kom St.meld.nr. 27 (2004-2005) *Om opplæringen innenfor kriminalomsorgen- "Enda en vår"* og Innst.196 (2004.2005). I stortingets behandling av meldingen ble det uttalt: «Flertallet viser til at departementet foreslår at det blir gjennomført et pilotprosjekt om oppfølging av utdanning etter avsluttet soning. Flertallet vil støtte dette og vil peke på at et større prosjekt i regi av utdanningsmyndighetene som inkluderer skole, kriminalomsorg, sosialetat og Aetat, etter modell fra KrAmiprojektene i Sverige, kan gi gode resultater. Flertallet mener at dersom skolen inngår i dette samarbeidet, så kan resultatene bli enda bedre enn i Sverige» (Innst.nr.196, 2004-2005, s.7).

Videre uttalte Justisdepartementet i kriminalomsorgsmeldinga St.meld. nr. 37 (2007-2008) *Straff som virker-mindre kriminalitet- tryggere samfunn*, at: «Regjeringen vil vurdere å etablere KrAmi-lignende tiltak over hele landet som et ledd i tilbakeføringsgarantien. Rask inkludering av straffedømte inn i det ordinære samfunn og arbeidsmarked gir mindre tilbakefall til ny kriminalitet.

Kriminalomsorgen skal sammen med NAV, kommunen og utdannings- myndighetene være de viktigste aktørene».

I stortingsmeldingene er prosjektet omtalt som ”KrAmi-liknende” tiltak. I Norge har flere navn vært benyttet, men fra januar 2011 het prosjektet TAFU- Tilbakeføring gjennom arbeid, fritid og utdanning.

Et samlokalisert forvaltningssamarbeid er grenseoverskridende for alle involverte parter. I TAFU er disse ulikhetene tatt hensyn til gjennom en felles forvaltningsmessig og pedagogisk plattform som de tilsatte støtter seg til. Man benytter en konsekvenspedagogisk plattform i forhold til intern organisering, møtekultur og generelle samarbeidsregler. Videre har man en avtalefestet samarbeidsavtale etatene imellom. På mange områder har man lyktes i å skape gode samarbeidsrutiner mellom kommune/fylkeskommune, skole, kriminalomsorg, NAV og andre samarbeidspartnere.

Begrepet «glippsonen», eller «overgangsfasen», blir gjerne brukt når man viser til den sårbare perioden når domfelte blir løslatt. Tidlig samarbeid og planlegging knyttet til tiden etter løslatelse kan være sentralt for å unngå at den domfelte «glipper».

Samtidighet fra tjenestetilbyderne står sentralt i TAFU. Samarbeid og samtidighet er ikke det samme, samtidighet viser til at tjenestene virker sammen og blir gitt parallelt. TAFU er ikke en konstruksjon som skal bøte på dårlig samarbeid og er ikke et «system i systemet». Samtidighet innebærer blant annet at de ansatte i TAFU må ha fullmakt og myndighet forankret i sine respektive etater. Hver part skal medvirke med sin opparbeidende kompetanse og med innsats i henhold til respektive oppdrag og mål. Målet er å forsterke de tjenestene tjenestemottakeren har rett på – ikke gjøre noe helt annet, og TAFU er dermed ikke i konflikt med det eksisterende apparatet. TAFU tilfører også noe nytt når det gjelder tilgjengelighet utenfor ordinære åpningstider. Erfaring tilsier at risiko er særlig stor på kveldstid.

I prosjektene har NAVs innsats i stor grad vært å finansiere tilretteleggere ansatt i arbeidsmarkedsbedrifter. Dette er ikke i tråd med det forvaltningssamarbeidet og den samtidigheten fra tjenestetilbyderne som ligger som en forutsetning for TAFU-modellen. Ansatte i arbeidsmarkedsbedrifter har ikke fullmakt og myndighet som kan erstatte ansatte med tilhørighet i NAV inn i TAFU. Dette blir utdypet under 5.3.2.

4 MÅLGRUPPE

TAFU retter seg mot menn (og kvinner) som normalt ville fått tilgang til ordinære tjenester hos involverte samarbeidspartner. Målgruppen har til felles at de har sosiale problemer som følge av kriminell atferd. Virksomheten er rettet mot voksne over 18 år.

Domfelte og innsatte er en heterogen målgruppe. Samtidig er dette grupper hvor levekårsutfordringer er sterkt overrepresentert. Flere undersøkelser har i senere år konstatert at innsatte har blitt hengende mer og mer etter befolkningen for øvrig på de fleste levekårsområdene. Friestad og Skog Hansen (2004) utførte en undersøkelse blant et representativt utvalg av 260 innsatte i norske fengsler. Undersøkelsen pekte på at det for mange innsatte var snakk om en opphopning av problemer som gradvis hadde utviklet seg siden oppveksten. 30 prosent hadde vært barnevernsklienter, 30 prosent hadde opplevd å ha noen i nær familie i fengsel. Videre levde 40 prosent under fattigdomsgrensen, 30 prosent var bostedsløse, 50 prosent hadde kroniske sykdommer og 60 prosent var rusmisbrukere.

Skarðhamar (2002) peker også på andre vanlige levekårsvariabler, særlig på problemer med gjeld. Skarðhamar (2005) viser at jo mer alvorlig lovbrudd, desto dårligere skårer man på viktige sosiale indikatorer. Personer med et langvarig lovbruddsmønster har svært ofte ikke fullført videregående skole, mange er langtidsmottakere av sosialhjelp og har i liten grad tilknytning til arbeidslivet.

Også Thorsen (2004) finner at domfelte er en gruppe som er overrepresentert når det gjelder flere levekårs- og helseproblemer sett i forhold til befolkningen for øvrig. De er fysisk og psykisk syke, de er lavt utdannet, har svak tilknytning til arbeidslivet og har problemer på boligmarkedet.

Innsatte ligger langt tilbake for befolkningen for øvrig når det gjelder utdanning. En undersøkelse fra Universitetet i Bergen¹, viser at:

- 77,5 prosent av de innsatte under 25 år ikke har fullført videregående opplæring
- 7,2 prosent ikke har fullført grunnopplæring
- 52,1 prosent av innsatte har grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, tilsvarende tall for alle innbyggere i Norge er 28,2 prosent.
- 13 prosent av innsatte har enkeltfag eller grad fra universitet eller høyskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, tilsvarende tall for alle innbyggere i Norge er 29,8 prosent
- 16,5 prosent av alle innsatte har fullført første året av videregående opplæring eller tilsvarende
- 17,4 prosent av alle innsatte har fullført to år videregående opplæring eller tilsvarende
- 23,4 prosent av innsatte har fullført treårig videregående opplæring eller tilsvarende
- 4 prosent av alle innsatte har fagskoleutdanning
- Menn og kvinner i fengsel har et ganske likt utdanningsnivå

Tallene nedenfor er hentet fra Rapport nr. 3/13 "Nordmenn i fengsel: Utdanning, arbeid og kompetanse", gjennomført av UiB. Tallene beskriver innsattes tidligere arbeidserfaring i løpet av livet og før innsettelse i fengsel. Tallene er basert på selvrappotering fra innsatte.

I 2009 hadde 9 prosent av de innsatte ikke hatt arbeid, 62,7 prosent hatt ufaglært arbeid, 36,7 prosent faglært arbeid, 8,3 prosent hatt arbeid som krever høyere utdanning, 21,5 prosent vært selvstendig næringsdrivende og 6,3 prosent vært hjemme med barn.

I 2012 hadde 6,7 prosent av de innsatte ikke hatt arbeid, 54,2 prosent hatt ufaglært arbeid, 35,3 prosent faglært arbeid, 10,8 prosent hatt arbeid som krever høyere utdanning, 24,8 prosent vært selvstendig næringsdrivende og 4,7 prosent vært hjemme med barn.

Denne undersøkelsen fant en høyere andel av innsatte med arbeidserfaring enn for eksempel Levekår blant innsatte (2004). Undersøkelsen fra UIB måler imidlertid ikke bare arbeid ved innsettelse, men innsattes livslange arbeidserfaring.

TAFU er et målrettet tiltak som gjennom tett oppfølging, forvaltningssamarbeid og felles pedagogisk plattform kan bidra til å få en utsatt gruppe med sammensatte utfordringer i arbeid etter løslatelse.

5 EVALUERING AV PROSJEKT TAFU

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ble etter en anbudskonkurranse valgt av sentral styringsgruppe til å evaluere prosjektet. AFI fikk av den sentrale styringsgruppen i oppdrag å belyse tre hovedpunkter:

- En følgeevaluering som kunne styrke TAFUs refleksjon over egen virksomhet, og om nødvendig virke korrigerende i prosjektperioden
- En sluttrapport med samfunnsøkonomisk analyse som avklarer om prosjektets organisering og arbeidsform har ført til ønskede resultater og måloppnåelse

¹ Rapport nr. 3/2013, UIB.

- Utvikle kunnskap for eventuell planlegging, utvikling og drift av TAFU spesielt og tilbakeføringsarbeidet for marginaliserte grupper generelt.

Evalueringsrapporten viser til de positive resultatene og samfunnsøkonomiske gevinstene av å samarbeide bedre om denne gruppen. AFIs evaluering lister opp forhold som man må bestrebe seg på å beholde, og dels oppfylle, ved oppstart av TAFU andre steder i Norge:

- Forvaltningssamarbeidet i og rundt TAFU må beholdes fordi det sikrer samtidighet i arbeidet med den enkelte deltaker. Det samtidige forvaltningssamarbeidet er ikke bare en måte å organisere et prosjekt på, men kan forstås som en metode. Med dette mente AFI at prosjektmedarbeidere som har tilhørighet i NAV, kriminalomsorgen, hos tiltaksarrangører, i fylkeskommunen og kommunen bringer ulike kunnskaper, erfaringer og nettverk fra sine respektive arbeidsplasser inn i TAFU. Derfor bør også prosjektmedarbeidernes kompetanse og kompetansesammensetning tenkes direkte inn i det fremtidige arbeidet med å oppfylle TAFUs målsettinger.
- En må skape god lokal forankring av prosjektet og prosjektets ambisjon.
- Prosjektet er tuftet på konsekvenspedagogikk som prosjektmedarbeiderne får opplæring i, slutter opp om og benytter aktivt i sitt arbeid med deltakerne.
- Den nasjonale forankringen må være god og reell.

6 SAMARBEID

6.1 Kriminalomsorgen og forvaltningssamarbeid

Kriminalomsorgen samarbeider med en rekke offentlige etater innenfor og utenfor justissektoren i inn- og utland samt med private aktører. Fra 1969 har opplæringsmyndighetene hatt ansvaret for å organisere opplæringstilbudet til innsatte og domfelte i fengsel. Helsemyndighetene overtok ansvaret for å tilby helsetilbud til innsatte og domfelte i fengslene i 1988. I 1978 ble det besluttet at bibliotektilbudet i fengslene må høre under KUD, og at fengslene burde betjenes av de lokale bibliotek. I 2011 fikk alle innsatte et fullverdig bibliotektilbud. Fengselsprestjenesten ble fra 1.1.2000 organisert under Kirke- utdannings og forskningsdepartementet. Statsbygg overtok i 2007 eierskapet av de fleste fengslene og kriminalomsorgen leier nå fengslene av dem. Innføring av ungdomsstraffen forutsetter samarbeid med konfliktrådene mm. Kriminalomsorgen samarbeider med politi- og påtalemyndighet, både under varetekt og straffegjennomføring. Ulike fagprofesjoner samarbeider innen rusmestrings- og ungdomsenhetene.

Kriminalomsorgen samarbeider med kommuner, NAV, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, Vox, Norsk Kulturråd mv, samt forskningsmiljøer i inn- og utland for å sikre innsatte et godt og variert innhold og god tilbakeføring. Private aktører og ideelle organisasjoner er viktige bidragsyttere overfor innsatte i fengsel og etter løslatelse. Dette omfatter organisasjoner med et humanitært, religiøst, idrettslig, kulturelt eller rusmiddelbekjempende formål. Samarbeidet skjer på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

6.2 Ansvar for opplæring i kriminalomsorgen

Fylkesmannen i Hordaland er delegert det nasjonale ansvaret for opplæring innen kriminalomsorgen, mens det er fylkeskommunene som er faglig ansvarlig for opplæring i fengslene. Fylkesmannen i Hordaland har ansvar for nasjonale samordnings- og utviklingsområder hva gjelder opplæring innenfor kriminalomsorgen, herunder:

- fordeling av tilskudd

- tilsyn / faglig kontroll
- faglig / pedagogisk oppfølging og forsøks- og utviklingsarbeid
- internasjonal kontakt

Opplæringsloven gir unge og voksne, etter nærmere regler, rett og plikt til opplæring på grunnskolenivå, rett til videregående opplæring, rett til fornyet grunnskoleopplæring og spesialundervisning. Opplæringen som gis innsatte må betraktes som et betydningsfullt bidrag til kvalifisering for arbeid eller videre utdanning etter gjennomført straffegjennomføring i fengsel. Straffegjennomføringsloven pålegger kriminalomsorgen, i samarbeid med andre offentlige etater, å legge til rette for at innsatte og domfelte får de tjenester som lovgivningen gir dem rett til. Prinsipper for samarbeid mellom opplæringssektoren og kriminalomsorgen er definert i rundskriv om forvaltningssamarbeid (G-1/2008).

Opplæring innenfor kriminalomsorgen er lagt opp på samme måte som skolevirksomheten i det offentlige for øvrig. Undervisningen i fengslene er i hovedsak organisert som en avdeling, hvor det er den lokale videregående skole som har ansvaret for undervisningen. Det er i dag skole ved alle landets fengsel og fengselsavdelinger. I tillegg har man 10 oppfølgingsklasser, TAFU-prosjekt og ND-senter i Oslo og Bergen. Samlet statlig tilskudd var i 2014 på kroner 246 870 000,- Øremerket tilskudd til ND-sentrene kommer i tillegg.

6.3 Samarbeid mellom kriminalomsorgen og NAV

Hensikten med et samarbeid mellom kriminalomsorgen og NAV har så langt hovedsakelig vært å stille til rådighet et tjenestetilbud fra NAV for innsatte som ikke har mulighet til å oppsøke sitt NAV-kontor på grunn av straff i form av frihetsberøvelse. For å ivareta innsattes behov for bistand undertegnet Arbeids- og velferdsetaten og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning i september 2006 en forpliktende samarbeidsavtale på sentralt nivå. Samarbeidet skal legge til rette for at domfelte og varetektsinnsatte skal kunne styrke tilknytningen sin til arbeidsmarkedet, og at den enkeltes rettigheter når det gjelder Arbeids- og velferdsetatens tjenester ivaretas.

Godt samarbeid mellom Kriminalomsorgen og NAV er en suksessfaktor for å lykkes i tilbakeføringsarbeidet. I dag varierer om det finnes egne NAV-veiledere som er tilknyttet det enkelte fengsel fordi hvert enkelt NAV fylke avgjør hvordan de vil organisere dette arbeidet.

Det er svært viktig at innsattes situasjon er mest mulig forutsigbar og avklart ved løslatelse. Innsatte har størst mulighet til å lykkes når de har en reell mulighet til å velge et annet liv allerede den dagen de blir løslatt. NAV og kriminalomsorgen bruker i økende grad MI (motiverende intervju) som en felles metodisk ramme for sitt oppfølgingsarbeid. Fylkesmannen i Hordaland viser i sin sluttrapport til at en felles metodikk er avgjørende for at det grenseoverskridende samarbeidet skal fungere.

Arbeids- og sosialdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har bedt Arbeids- og velferdsdirektoratet om og i samarbeid med Kriminalomsorgsdirektoratet revidere den sentrale samarbeidsavtalen, samt foreta en ressurskartlegging av behovet for NAV-veiledere i fengsel. I tillegg er det utarbeidet retningslinjer for ansvars- og oppgavefordeling mellom NAV og kriminalomsorgen. Ny samarbeidsavtale og retningslinjer for arbeidet til NAV-veiledere i fengsel vil omfatte alle innsatte som har rett til tjenester fra NAV. NAV-veiledere i fengsel skal ikke minst opprette kontakt med NAV-kontoret i hjemkommunen, og bidra til å planlegge aktuelle løp i regi av NAV etter løslatelse.

Ordinær service fra NAV vil ikke kunne omfatte samtidighet fra tjenestetilbyderne, samlokalisering og forankre tjenestene i et konsekvenspedagogisk rammeverk slik TAFU gjør. Det er heller ikke en felles ramme som legger føringer for hvordan samarbeidende etater skal organisere tilbakeføringsarbeidet i fellesskap. Videreutvikling av det eksisterende samarbeidet mellom NAV og kriminalomsorgen ved NAV-veiledere i fengsel vil kunne bidra til bedre grunnlag for rekruttering av deltakere til TAFU.

6.3.1 NAV og TAFU

TAFU skiller seg fra det øvrige samarbeidet NAV har med kriminalomsorgen ved at TAFU er et tilbud som hovedsakelig retter seg mot tidligere domfelte. De tidligere domfelte er løslatt og kan benytte seg av såkalt ordinær service fra sitt NAV-kontor. Det har derfor ikke vært fokus på et særlig samarbeid om denne målgruppen tidligere. I samarbeidet med kriminalomsorgen har det vært lagt særlig vekt på betydningen av tidlig intervensjon og å få på plass et godt samarbeid med involverte etater, inkludert det lokale NAV-kontoret, før løslatelse. I motsetning til i Sverige, har alle norske kommuner et lokalt samarbeid mellom arbeidsmarkedsmyndigheter og kommunen gjennom partnerskapet i NAV. Forutsetningene for en ordning som TAFU i Norge er dermed noe annerledes enn for KrAmi i Sverige.

Gruppetiltak for særskilte grupper bryter til en viss grad med erfaringene NAV har når det gjelder andre utsatte grupper, for eksempel LAR-brukere og kvalifiseringsprogrammet. Der startet man med særskilte tiltak for målgruppen, men har etter hvert i stor grad gått bort i fra dette og fokusert på det som er mest hensiktsmessig for den enkelte basert på individuelle behov. AFI viser til at ansatte på TAFU Tromsø pekte på at det kan være uheldig å plassere mennesker med lignede problematikk på samme tiltak, og at også enkelte deltakere ga uttrykk for at de ikke var helt komfortable med det gruppebaserte opplegget.

AFI viser i sin rapport til at hvis NAV og kriminalomsorgen hadde klart å samarbeide fleksibelt og godt ved løslatelse, hadde dette i seg selv kunnet hindre tilbakefall til rus og kriminalitet.

6.3.2 Bruk av arbeidsrettede tiltak og arbeidsmarkedsbedrifter

Fylkesmannen i Hordaland viser i sin sluttrapport til at å engasjere en tiltaksbedrift i KrAmi bryter med KrAmi-modellen. Imidlertid opplevde man at ingen av de involverte partene ønsket å ta på seg den koordinerende rollen for TAFU. Både i Tromsø og Rogaland ble det nødvendig å engasjere en arbeidsmarkedsbedrift for å bemanne TAFU.

I TAFU-prosjektet har begge delprosjektene blitt ledet av ansatte i arbeidsmarkedsbedrifter i tillegg til at det har vært en NAV-ansatt som har blitt finansiert gjennom FARVE-midler. AFIs rapport viser til at ansatte i prosjektet har blitt lønnet av henholdsvis Allservice/Attende og Tromsprodukt. Disse stillingene ble finansiert gjennom det arbeidsrettede tiltaket Arbeid med Bistand(AB).

Fylkesmannen i Hordaland sin sluttrapport viser til at det ikke ble sett på som formålstjenlig at den fylkeskommunale ressursen skulle være en lærer utelukkende med kjennskap til undervisning. Det TAFU har behov for er en person med god kjennskap til utdanningssystemets rammer og regelverk – herunder tilgang til informasjon fra aktuelle utdanningsrelevante arenaer. Videre vurderes det som fordelaktig at en pedagog i et TAFU-samvirke har kompetanse hva gjelder pedagogisk kartlegging, samt veiledningskompetanse, særlig som karriereveileder med fokus på utdanning og opplæring. En ser det som sannsynlig at en pedagog med kompetanse som nevnt, også vil kunne veilede brukere som ønsker veiledning primært knyttet til mål om arbeidspraksis.

På samme måte kan man argumentere for at det ikke er nødvendig å ha tiltaksbedrifter inne i TAFU – tjenestene de kan utføre skiller seg ikke i vesentlig grad fra det ordinære systemet i NAV hvor NAV er bestiller av nødvendige og hensiktsmessige tiltak for at NAVs brukere skal komme i arbeid. TAFU har med andre ord først og fremst behov for en ressurs fra NAV som har god kjennskap til NAVs tiltaksportefølje, har god bestillerkompetanse, og kan følge opp brukere i tiltak og inn i jobb. Ikke minst bør ansatte i TAFU ha fullmakter og myndighet opp mot NAV.

Sluttrapporten til Fylkesmannen i Hordaland peker på at bruken av arbeidsmarkedsbedrifter bryter med målet i TAFU om at tilbakeføringen skal skje via det ordinære systemet og deltakernes rettigheter inn i dette systemet.

AFI viser i sin rapport til forsøket Ny Start, og at dette prosjektet som helhet ikke hadde stor effekt på deltakernes overgang til arbeid. Dette forklares blant annet ved at man i prosjektet benyttet det ordinære tiltaksapparatet, og at tiltakene for målgruppen i stor grad forgikk i form av skjermede tiltak.

Det har de siste årene vært et paradigmeskifte med tanke på den generelle bruken av arbeidsrettede tiltak. Forskning viser til svært begrenset effekt av såkalte skjermede tiltak med lav overgang til jobb. Det er bred politisk og faglig enighet om at man skal øke bruken av ordinært arbeidsliv som arena for arbeidsrettede tiltak. Det er med andre ord ikke nødvendig å innrette særskilte ordninger for å sikre at målgrupper i fremtiden får tiltak i ordinært arbeidsliv. Generelt godt markedsarbeid og målrettet bruk av arbeidspraksis med hvor formålet er tydelig avklart vil være viktig også for TAFU sin målgruppe.

Arbeidsrettede tiltak er et rammestyrte knapphetsgode, og det er svært viktig at målgruppen blir prioritert i sentrale styringsdokumenter til Arbeids- og velferdsetaten for å sikre at gruppen blir prioritert for tiltak. Arbeidsgruppens standpunkt er at det ikke er hensiktsmessig å benytte arbeidsmarkedsbedrifter i videre drift og ved nyetableringer av TAFU.

6.4 Samarbeid mellom kriminalomsorgen og kommunene

Avtaler på lokalt nivå kan inngås mellom kriminalomsorgen og kommunene, eller mellom kriminalomsorgen, kommunene og Arbeids- og velferdsetaten om bolig, sosiale tjenester, arbeid etc. Den enkelte kommune avgjør hvilke kommunale tjenester som skal omfattes av avtalen.

7 SENTRALE FORUTSETNINGER FOR NYETABLERINGER AV TAFU

Arbeidsgruppen forutsetter at nye TAFU blir organisert som permanente etableringer og ikke nye prosjekt. Det er ikke naturlig å etablere flere prosjekter når det eksisterer svært mye erfaringer fra arbeidet både i Rogaland, Tromsø og ikke minst i Sverige ved KrAmi.

Arbeidsgruppen har samlet seg om seks sentrale forutsetninger for nyetableringer av TAFU:

- Lokal vilje og forankring
- Befolkningsgrunnlag
- Antall løslatelser
- Forutsigbar styring, organisering og økonomi
- Klare retningslinjer og føringer for samvirke i TAFU
- Smidig overgang fra prosjekt til drift av TAFU Rogaland

I tillegg vil det være viktig å vurdere om plassering av oppfølgingsklasser bør inngå i beslutningsgrunnlaget. Det finnes i alt ti oppfølgingsklasser som tilbyr opplæring etter avsluttet fengselsopphold. Oppfølgingsklassene kan bidra til å lette overgangen til det ordinære opplæringssystemet. Oppfølgingsklasser finnes i følgende fylker: Nordland, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark, Vest-Agder, Hordaland, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Oslo (kommune).

I Sverige vurderer den Nationella samverkansgruppen etablering av nye KrAmi på steder som har 40-50 000 innbyggere. I tillegg har de kommuner som har gått sammen om å drive KrAmi. Forut for oppstart blir kommunene ved sosialtjenesten og kriminalomsorgen forespurt om behovet for KrAmi lokalt. Forespørsel er forankret i den statlige nasjonale avtalen mellom arbeidsformidlingen og kriminalvården.

Denne avtalen omfatter et sentralt ansvar for å bekoste tjenester og drift. Frivården deler driftskostnadene med kommunen og arbeidsförmedlingen står for de arbeidsmarkedspolitiske tiltakene. Den politiske forankringen i kommunen er svært viktig for å sikre gode forutsetninger når det gjelder langsiktighet, lokaler og kontinuerlig kompetanseutvikling i konsekvenspedagogikk.

7.1 Lokal vilje og forankring

Drift av TAFU forutsetter god lokal forankring. Hvordan den lokale forankringen skal sikres er et sentralt spørsmål. Lokal vilje henspiller på viljen til å yte en forsterket innsats ovenfor en målgruppe som allerede vil ha rett til ordinære tjeneste. Et samtidig forvaltningssamarbeid fordrer kunnskap om og engasjement for prosjektet. Erfaringer fra Rogaland viser at uttalt eierskap til tilbakeføringsambisjonen, målgruppen og den organisatoriske metoden er viktige faktorer i arbeidet med å oppnå lokal forankring, i tillegg til et tydelig og uttalt engasjement blant prosjektets medarbeidere og forvaltningssamarbeidets aktører.

Det at TAFU har utviklet og konsolidert prosjektet rundt konsekvenspedagogikken, har også gitt en heldig effekt i arbeidet med å oppnå god lokal forankring. Arbeidsforskningsinstituttet peker i sin evalueringsrapport på at det å skape god lokal forankring av prosjektet og prosjektets ambisjon, samt det å gi rom for å skape en hensiktsmessig intern organisering tilpasset lokale forhold, bør formuleres som betingelser i drøftinger rundt fast drift av eksisterende prosjekt og ved vurdering av oppstart av nye TAFU i Norge.

7.2 Befolkningsgrunnlag

For å vurdere oppstart av KrAmi i Sverige, legger man til grunn at kommunen(e) har en folkemengde på minimum 40.000 – 50.000. Det antas at man i Norge må ha en folkemengde som er høyere enn dette for å kunne vurdere oppstart av et TAFU. Relevant er det å nevne at man i Stavanger og Sandnes (TAFU Rogaland) til sammen har en folkemengde på drøyt 200.000. Det må være et befolkningsgrunnlag som gir muligheter for å rekruttere nok deltakere til å kunne opprette et TAFU med minimum 7 fulltidsansatte. Nok ansatte er viktig for å få et robust fagmiljø og sikre drift med en metode som fordrer turnusarbeid.

Befolkningsgrunnlaget må ikke nødvendigvis følge verken kommune- eller fylkesgrenser. Det kan like gjerne være naturlige bo- og arbeidsstedsregioner (BAS) som ligger til grunn som kan innebære et interkommunalt samarbeid. Endringer i fremtidig kommunestruktur vi dermed ikke ha særlig betydning. Nye TAFU bør også rent fysisk kunne plasseres sentralt med tanke på infrastruktur og kommunikasjon som sikrer god tilgjengelighet for både målgruppen og samarbeidspartnere.

7.3 Antall løslatelser

Kartlegging fra kriminalomsorgen viser at det løslates relativt få personer til hver kommune, se vedlegg 2. Antall løslatelser per kommune må ses i sammenheng med befolkningsgrunnlag på tvers av kommunegrenser. Arbeidsgruppen har med utgangspunkt i denne oversikten under satt opp en oversikt over antall løslatelser til nærmere spesifikke geografisk avgrensede områder i og rundt de større byene.

Erfaringene fra Rogaland viser at man der har hatt et tilstrekkelig antall løslatelser. I 2013 ble det løslatt 194 personer til Stavanger kommune, 106 til Sandnes kommune, 23 til Sola kommune og 30 til Time kommune, til sammen 353 løslatelser.

Dersom man legger til grunn at det vil være et behov for ca. 350 løslatelser per år i et geografisk avgrenset område, vil det være grunnlag for å etablere TAFU i området Kristiansand med 179 løslatelser i 2013, Mandal med 32 løslatelser, Arendal med 106 løslatelser og Tvedestrand med 14 løslatelser, til sammen 331 løslatelser.

Området i og rundt Tønsberg viser at det i 2013 ble løslatt 71 til Larvik, 102 til Sandefjord, 38 til Nøtterøy og 104 til Tønsberg, til sammen 315 personer.

I Drammen og omheng ble det i 2013 løslatt til sammen 423 personer, 64 til Ringerike, 31 til Modum, 53 til Øvre Eiker, 47 til Nedre Eiker, 35 til Fjell, 146 til Drammen og 47 til Lier.

Videre ble det løslatt 1 222 personer til Oslo, 56 til Asker og 80 til Bærum. Det ble løslatt i alt 39 personer til Lørenskog, Rælingen med 17 personer, Skedsmo med 74 personer og Ullensaker med 42 personer.

I Hamarregionen ble det løslatt 34 til Hamar kommune, 44 til Gjøvik kommune, 18 til Løten kommune 49 til Ringsaker kommune og 30 til Stange kommune, til sammen 175 personer.

I områdene Moss/Fredrikstad ble det i 2013 løslatt 24 personer til Rygge kommune, 58 til Moss, 8 til Spydeberg, 20 til Trøgstad og 129 til Fredrikstad, til sammen 239 løslatelser.

Kriminalomsorgen region nord stiller seg positiv til etablering av TAFU i Trondheim. I dag samarbeider ulike relevante etater godt med tilbakeføring. I 2013 ble det løslatt 260 personer til Trondheim kommune, 28 til Verdal kommune og 25 til Stjørdal kommune, til sammen 313 personer.

Denne gjennomgangen viser at det kan være grunnlag for til TAFU flere steder i Norge, men oversikten er ikke uttømmende da det ville være svært krevende å sette opp en oversikt som inkluderer alle alternativer for samarbeid utover kommunegrensene. Samtidig vil det være klare begrensninger for et slikt samarbeid da det ikke kan innebære for store fysiske avstander.

7.4 Forutsigbar styring og organisering

7.4.1 Nasjonalt nivå

Det opprettes en samarbeidsgruppe bestående av representanter fra Kriminalomsorgsdirektoratet, Fylkesmannen i Hordaland og Arbeids- og velferdsdirektoratet. En av partene får hovedansvaret for å fasilitere oppgaver knyttet til etablering og drift av TAFU på nasjonalt nivå.

Samarbeidsgruppen har ansvaret for:

- Informere lokalt nivå om kriterier og søknadsfrister knyttet til etablering av TAFU
- Behandle og innvilge inntil to søknader om nyetableringer årlig etter delegert fullmakt fra tverrdepartemental styringsgruppe
- Følge opp eksisterende TAFU ved rapportering gjennom ordinære kanaler
- Policydokument for TAFU
- Maler for samarbeidsavtaler på lokalt nivå
- Avholde fagsamlinger
- Drifte nettsted for TAFU

Det vil i tillegg være behov for en rolle som faglig virksomhetsansvarlig. Faglig virksomhetsansvarlig skal være en støtte for nye TAFU i etableringsfasen når det gjelder faglige og praktiske spørsmål knyttet til drift av TAFU. Denne rollen vil best bli dekket gjennom ansatt på TAFU i Rogaland.

7.4.2 Lokalt nivå

Det må etableres en lokal styringsgruppe bestående av ledere for involverte etater. Ved nyetableringer må samtlige samarbeide om å utarbeide foreløpig samarbeidsavtale for TAFU lokalt, basert på sentral

mal. Avtalen er under forbehold om innvilgelse av opprettelse av TAFU fra sentral samarbeidsgruppe, og må underskrives alle parter ved søknad.

I tillegg skal det opprettes en personalledergruppe som følger opp spørsmål knyttet til den enkelte medarbeidere i TAFU. Videre har personalledergruppen ansvar for rekruttering, og ordinært personalansvar.

7.4.3 Personale

Hvert TAFU lokalt skal bemannes med en standard bemanning bestående av:

- 2 ansatte fra NAV med statlig ansettelsesforhold²
- 2 ansatte fra NAV med kommunalt ansettelsesforhold³
- 2 ansatte fra kriminalomsorgen
- 1 ansatt fra fylkeskommunen

Hver medarbeider har sine fullmakter og benytter sine respektive fagsystemer i TAFU. Felles oppgaver for de ulike ansatte vil til dels gå på tvers av opprinnelig tilhørighet.

Den overordnede oppgaven er å bistå straffedømte mellom 18-40 år med å finne, få og beholde arbeid på det åpne arbeidsmarkedet. Med referanse til konsekvenspedagogikken skal de ansatte yte sosial læring til deltakere med tanke på å øke deres sosiale handlingskompetanse.

Måltall for virksomhetene er å skrive inn om lag 40 deltakere per år. Erfaringstall fra TAFU Rogaland 2013 viser følgende:

Antall personer som søkte om plass: 96. Antall personer som fikk plass: 40. Antall personer som møtte til kurs: 37. Antall personer som fullførte kurs: 31. Erfaring tilsier at kvinner bør ha egen programvirksomhet hvor bare kvinner deltar. Hvis det er steder som har befolkningsmessig grunnlag for dette, kan det opprettes separat virksomhet for menn og kvinner.

7.4.3.1 Rekruttering

Ansatte i TAFU skal delta aktivt i å rekruttere deltakere ved å drive utstrakt informasjon til kriminalomsorgens institusjoner, NAV-kontor, friomsorgen, opplæring innenfor kriminalomsorgen (skoleavdelinger / oppfølgingsklasser), frivillige interesseorganisasjoner m.m. De skal videre informere og intervju potensielle deltagere i TAFU.

7.4.3.2 Introduksjonskurs

De ansatte må utvikle, planlegge og gjennomføre kurs. De skal gi deltakerne bistand i å skrive cv og presentasjonsbrev, og gi veiledning av deltagere i forhold til de forventninger og utfordringer de kan møte både i arbeidslivet og livet mer generelt.

7.4.3.3 Oppfølging

De ansatte i TAFU skal finne praksisplasser og ordinære jobber, samarbeide og holde kontakt med arbeidsgivere og følge opp deltagere i fast arbeid og praksis. De ansatte skal også følge opp deltagere i ordinær utdanning.

Dette omfatter blant annet besøk på arbeidsplassen.

Videre skal de bistå deltagerne når det gjelder personlig økonomi og eventuelle gjeldsprosesser, dette omfatter å opprette kontakt med gjeldsrådgiver.

² De ansatte må ha tilstrekkelig kompetanse om Arbeids- og velferdsetatens virkemiddelapparat

³ De ansatte må ha tilstrekkelig kompetanse om det kommunale virkemiddelapparatet

De ansatte skal delta i ansvarsgruppemøter og koordinere opp mot andre i hjelpeapparatet. I tillegg skal de planlegge og gjennomføre aktiviteter og miljøarbeid, også gjennom faste aktiviteter på kveldstid og helg. I tillegg vil medarbeidere i TAFU ha konkrete arbeidsoppgaver knyttet til sin særskilte kompetanse og tilhørighet.

7.4.3.4 *Ansatte fra NAV*

Før løslatelse fra fengsel må det sjekkes ut at nødvendig forarbeid fra NAV er gjort før inntak i TAFU. De skal videre bistå med egenvurdering, og eventuelt skrive arbeidsevnevurdering og søke inn i tiltak i samråd med ansvarlig NAV-kontor.

Ved inntak i TAFU og i løpet av tiden brukerne er i tiltaket må det påses at deltakerne er søkt inn via Arena. Videre må de NAV-ansatte i TAFU bistå ved søknader om økonomiske ytelser fra NAV, og gi veiledning ved spørsmål fra deltakere om KVP og kommunal bolig samt videreformidle ut fra hjelpebehov.

Deltakerne må få opplæring i føring av meldekort. NAV-ansatte i TAFU skal være bindeleddet opp mot ansvarlig NAV-kontor.

NAV-ansatte i TAFU bør ha kontakt med alle NAV-kontor i kommunen(e). Formålet med kontakten er å sikre at TAFU er kjent for NAV-veiledere, som kan ha aktuelle kandidater til å starte på introkurs. Kontakten skjer ved at TAFU's representant deltar på møter med NAV-kontor og rusvernkonsulenter. Det bør holdes informasjonsmøter / presentasjoner for samarbeidspartnere i kommunen.

7.4.3.5 *Ansatte fra kriminalomsorgen*

Ansatte fra kriminalomsorgen i TAFU har ansvar for å utvikle samarbeid og dialog med aktuelle samarbeidspartnere i kriminalomsorgen, ikke minst for å rekruttere nye deltakere. Det bør sikres gode rutiner for samarbeid med og deltakelse på møter med Friomsorgen og aktuelle fengsel og overgangsboliger.

Videre har ansatte fra kriminalomsorgen ansvar for å avklare innsøkte deltagere i forhold til nye straffbare forhold, dommer og straffegjennomføring. Ansatte fra kriminalomsorgen i TAFU skal bistå deltagere i forhold til straffbare forhold som har ført til sperrefrist på sertifikat.

Det skal opprettholdes kontakt med saksbehandlere i Friomsorgen, EK og overgangsbolig når deltagere er under straffegjennomføring, og frigangsavtaler, urinprøver og innhenting av resultater skal følges opp.

7.4.3.6 *Ansatte fra fylkeskommunen*

Ansatte fra fylkeskommunen i TAFU skal skaffe oversikt over deltakernes utdanning.

Videre skal de gi informasjon om videregående opplæring i introkurs, og gi konkret veiledning om videregående opplæring og eventuelt bistå deltakerne med å legge et løp for dette.

Ansatte fra fylkeskommunen i TAFU skal samarbeide med bedrifter med tanke på veien til fagbrev, og bistå deltakerne i forbindelse med oppmelding til privatisteksamen og fagbrev. De skal sikre godt samarbeid aktuelle opplæringskontor, inntakskontor, voksenopplæring, karrieresentre og oppfølgingstjenesten. Ansatte fra fylkeskommunen i TAFU skal også drive informasjonsarbeid opp mot skoleavdelingene i aktuelle fengsel.

Erfaringer fra prosjektperioden har vist at 1 ansatt fra fylkeskommunen er riktig bemanning i et TAFU-samvirke. Fylkesmannen i Hordaland vurderer det som svært betydningsfullt at fokus på utdanning og opplæring er godt forankret i TAFU. At fylkeskommunen er representert i et TAFU-samvirke muliggjør at en kan bistå målgruppen innen utdanningsrelevante tema. Fylkesmannen i Hordaland mener videre at det er potensiale for å styrke utdanningssiden av TAFU. Særlig ser en mulighet til å styrke koblingen mellom skoleavdelingene i fengsler og TAFU, med mål om at flere som tar del i opplæringstilbud i fengsler etter endt soning kan fortsette sin opplæring / utdanning. I

Rogaland har man i prosjektperioden erfart at det har vært nødvendig med en hel stilling fra fylkeskommunen for å kunne utføre denne rollens tiltenkte oppgaver. Fylkesmannen i Hordaland er av den oppfatning at det i et TAFU-samvirke vil være gunstig for det tverrfaglige samarbeidet at alle parter er representert med hele stillinger.

7.5 Klare retningslinjer og føringer for samvirke i TAFU; policydokument og avtale for involverte parter

KrAmi i Sverige er ikke en ensartet modell med lik struktur og organisering i hele Sverige. Gjennom over 30 år har KrAmi utviklet seg forskjellig på de ulike stedene som tiltaket er opprettet. Policydokumentet for KrAmi Sverige munner ut av 28 års erfaring i vårt naboland. Policydokument for TAFU bygger dermed hovedsakelig på dette fundamentet, men er justert og tilpasset norske forhold. I tillegg bygger dokumentet på erfaringer fra prosjektperioden i Rogaland og Troms. Se vedlegg 1.

Delprosjektene i TAFU i Rogaland og Troms har brukt mye tid og ressurser på å komme fram til omforente og gode samarbeidsavtaler. Mal for samarbeidsavtale ved nyetableringer av TAFU tar utgangspunkt i disse avtalene. Se vedlegg 3.

Gjennom både policydokumentet og mal for avtale vil lokale myndigheter som vurderer å søke om og etablere TAFU få støtte og klare føringer for samarbeid og samvirke i TAFU. Dette vil redusere ressurs- og tidsbruk knyttet til søknad, oppstart og drift av nyetableringer av TAFU.

7.6 Smidig overgang fra prosjekt til drift av TAFU Rogaland

Det er besluttet at TAFU Rogaland skal videreføres i ordinær drift fra 1.1.2015. Det er imidlertid ikke beskrevet hvordan dette skal finansieres. Arbeidsgruppen vil understreke at det er av avgjørende betydning for TAFUs framtid at det blir en smidig overgang fra prosjekt til drift av TAFU Rogaland. Det er ikke midler til å drifte TAFU lokalt i Rogaland. Hvis det ikke blir bevilget midler til videre drift i 2015 fra sentralt hold, vil TAFU i Rogaland bli lagt ned. Opparbeidede erfaringer og verdifull kompetanse med overføringsverdi vil dermed gå tapt hvis de ansatte i TAFU Rogaland går tilbake til sine respektive arbeidsplasser.

Arbeidsgruppen legger til grunn at erfaringene som er opparbeidet i prosjektet vil ha en sentral rolle ved nyetableringer, og at å etablere nye TAFU uten å kunne innhente råd, veiledning og støtte fra eksisterende TAFU vil bli svært krevende. Smidig overgang fra prosjekt til drift for TAFU Rogaland er dermed avgjørende for TAFUs framtid i Norge.

8 MULIGE STEDER FOR NYETABLERINGER

Mandatet viser til at arbeidsgruppen skal foreslå mulige steder for nyetableringer. Arbeidsgruppen vil i det følgende benytte dette begrepet framfor utrulling, da vi mener utrulling forutsetter at det blir bestemt hvor det skal opprettes TAFU fra sentralt hold. Dette bryter med erfaringene fra prosjektperioden, som viste til at det er en forutsetning at det er lokal vilje og forankring på ledernivå når TAFU skal etableres lokalt.

Arbeidsgruppen har ikke innenfor tids- og ressursrammer for sitt arbeid kunne kartlegge i hvilken grad aktuelle steder for etablering innehar de nødvendige forutsetningene med tanke på motivasjon, vilje og godt eksisterende samarbeid på tvers. Eksemplene under vil derfor støtte seg til rent kvantitative forutsetninger som vist til over under 4.2 og 4.3 som må ligge til grunn for nyetableringer. I tillegg kan det være hensiktsmessig at det er oppfølgingsklasser som kan omdisponeres inn i TAFU lokalt.

- Oslo. Har oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 630.000
- Bergen. Har oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 270.000

- Trondheim. Har oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 180.000
- Grenland (med omland). Har oppfølgingsklasse (Skien). Folkemengde: ca. 115.000
- Kristiansand (med omland). Har oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 150.000
- Sentrale Østfold (Halden, Fredrikstad, Sarpsborg). Mangler oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 160.000
- Tromsø (med omland)? Mangler oppfølgingsklasse. Har erfaring med TAFU. Folkemengde: ca. 85.000
- Drammen (med omland)? Har oppfølgingsklasse. Folkemengde: ca. 250.000 (inklusive Asker og Bærum i Akershus fylkeskommune).

I tillegg er det fra kriminalomsorgens fem regioner fremsatt forslag om hvor TAFU eventuelt kan etableres.

1. Trondheim

Begrunnelse: Det er få byer i Norge som har stort nok innbyggertall til å bli et TAFU-tiltak med en viss kost – nytte- verdi. Trondheim er stor nok og har et storfengsel å rekruttere fra. Kriminalomsorgen region nord, Trondheim fengsel og Trondheim kommune har lang erfaring i å samarbeide med domfelte/løslatte og har prosjekt og samarbeidsfora gående. Etablering av TAFU vil være enkelt å iverksette og vil også kunne bidra til en "spissing" i de eksisterende samarbeidsprosjekt. Uten store organisasjonsendringer eller ressurstildelinger vil det være mulig å iverksette et samarbeid etter TAFU-modellen ved å benytte det allerede eksisterende forvaltningssamarbeidet og ved å tilføre det vi mangler i dag.

2. Arendal og 3 Kristiansand.

Begrunnelse: I opplæringsplanene for fengselsundervisningen i Aust-Agder og Vest-Agder er det foreslått TAFU liknende tiltak.

4. Skien, 5 Tønsberg, 6 Drammen.

Begrunnelse: Skolen i fengsel og kriminalomsorgen i region sør har diskutert TAFU-modellen som en videreutvikling av oppfølgingsklassene. Disse har etablert samarbeid skole og kriminalomsorg allerede og det er NAV-fylkeskontor i nærheten. Det er tilstrekkelig rekrutteringsgrunnlag og et variert arbeidsliv, utdannings- og kultur-/fritidstilbud.

7. Oslo og 8. Hamar

Begrunnelse: Oslo har et tilstrekkelig rekrutteringsgrunnlag. I Hamar er det stor lokal interesse for å samarbeide og etablere TAFU, blant annet fra Hedmark Fylkeskommunes side.

9 ORGANISERING OG GJENNOMFØRING AV NYETABLERINGER TAFU

Gjennomføring av nyetableringer av TAFU bygger på forutsetninger som vist over. Midler til drift av eksisterende TAFU og eventuelle nyetableringer må finansieres gjennom egen bevilgning gjennom Statsbudsjettet, og fordeles til respektive departement i henhold til fordeling av stillinger mellom de involverte etatene. Departementene fordeler deretter midlene til underliggende etater. Arbeidsgruppen tar forbehold om at KD kan omfordele midler til TAFU fra midler til oppfølgingsklasser.

Samarbeidsgruppen for TAFU sørger for å informere lokalt nivå i god tid før søknadsfrist, og formidler klare retningslinjer kriterier som vil ligge til grunn ved behandling av søknader. En av partene blir gitt overordnet ansvar for å fasilitere og legge til rette for gode prosesser. Alle i samarbeidsgruppen må være enige om å innvilge søknad.

Etter innvilget søknad må involverte parter på lokalt nivå underskrive en forpliktende avtale med utgangspunkt i avtalen som lå til grunn for søknad. Deretter må de ansette personale som har kompetanse, erfaring og bakgrunn fra de respektive etater. En av de ansatte må gis ansvar som lokal virksomhetsleder for TAFU. Egnede lokaler på nøytral grunn med tilgjengelig infrastruktur må skaffes til veie, og de lokale samarbeidspartnerne må sørge for nødvendig IT-utstyr, møbler og annet nødvendig inventar.

Studietur til TAFU Rogaland anbefales, og det opprettes kontakt med faglig virksomhetsansvarlig der. Den sentrale samarbeidsgruppen oppretter egen nettside for nye TAFU på eksisterende plattform. Ansatte skal så snart som mulig starte opp sine studier i Konsekvenspedagogikk på Høgskolen i Østfold. TAFU er prioritert for opptak i dag, en slik avtale kan og må videreføres. Arbeidet med å ta inn deltakere i TAFU starter opp parallelt med studiene. For øvrig viser vi til vedlagte Policydokument for TAFU.

10 FINANSIERING

10.1 Finansiering i prosjekt TAFU

Finansiering av TAFU i prosjektperioden har vært basert på sentrale overføringer til stillinger og drift. I perioden TAFU har blitt utprøvd som prosjekt, har de økonomiske bidrag til de ulike partene i TAFU- samvirkene vært tidsbegrenset og av forskjellige størrelser, samt at tildeling av midler har foregått i ulik form. Bruken av de driftsmidlene har blitt budsjettet og regnskapsført av Sandnes kommune som er vert for de øvrige partene i TAFU i Rogaland.

TAFU Rogaland har følgende finansieringsstruktur i 2014:

Rogaland fylkeskommune har i 2014 hatt 1 person i hel stilling tilknyttet TAFU Rogaland. Rogaland fylkeskommune yter kroner 120 000,- i driftsmidler, og ca. kroner 700.000,- i lønnsmidler. Samtlige midler som tidligere nevnt er finansiert av Fylkesmannen i Hordaland / Kunnskapsdepartementet.

Kriminalomsorgen Region sørvest har i 2014 hatt 1 person i hel stilling tilknyttet TAFU Rogaland. Kriminalomsorgen Region sørvest yter kroner 144 000,- i driftsmidler, og kroner 750 000,- i lønnsmidler. Samtlige midler som nevnt er finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

NAV Rogaland har i 2014 hatt 3 personer i hele stillinger tilknyttet TAFU Rogaland. Dette gjennom tilretteleggerstillinger hos tiltaksarrangøren Attende AS. NAV Rogaland yter kroner 120 000,- i driftsmidler, og kroner 3 x 682.920,- i lønnsmidler. Samtlige midler som er nevnt er finansiert av NAV Rogaland.

Sandnes kommune har i 2014 hatt 1 person i hel stilling tilknyttet TAFU Rogaland. Dette finansiert via FARVE-midler på kroner 625.000,- (NAV/Arbeids- og velferdsdirektoratet). NAV Sandnes yter kroner 120 000,- i driftsmidler.

Stavanger kommune har i 2014 hatt 1 person i hel stilling tilknyttet TAFU Rogaland. Dette finansiert via tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet (kommunalt rusarbeid). Stavanger kommune yter kroner 120 000,- i driftsmidler.

Stavanger kommune og Sandnes kommune yter i tillegg årlig kroner 6000,- per deltaker til aktivitetsmidler i TAFU. Disse midlene tas fra sosialbudsjettet, og dekker utgifter til fritidsaktiviteter, turer, treningsutstyr og personlig utstyr til deltakerne etter behov.

De stillingene som Arbeids- og velferdsetaten har finansiert er de tildelt innenfor ordinære rammer for arbeidsrettede tiltak, ved tiltaket arbeid med bistand. Arbeids- og velferdsdirektoratet har finansiert 3 stillinger i Rogaland og 1 stilling i Tromsø gjennom ordinære tiltaksmidler ved å gi sentrale føringer til de involverte fylkene i Mål- og disponeringsbrev.

I tillegg har arbeids- og velferdsetaten finansiert en NAV-stilling inn i hvert delprosjekt gjennom FARVE-midler. FARVE er NAVs program for forskning og forsøksvirksomhet. Navnet er en forkortelse for Forsøksmidler ARbeid og Velferd. FARVE skal fremme utvikling og gjennomføring av en kunnskapsbasert arbeids- og velferdspolitikkk gjennom tilskudd til forsøk og forskningsprosjekter, samt formidling av funn og resultater fra prosjektene som får støtte. TAFU kan ikke få videre midler fra FARVE ved ordinær drift.

TAFU Rogaland kan heller ikke lenger motta prosjektmidler fra Helsedirektoratet som har gått til lønn til en kommunal stilling ved overgang fra prosjekt til drift.

10.2 Videre finansiering av TAFU

Arbeidsgruppens anbefaling er at det skal være sentrale overføringer til TAFU, både til TAFU Rogaland ved overgang til ordinær drift, samt til nyetableringer. Som vist over forutsetter arbeidsgruppen at det vil være et begrenset antall aktuelle steder for nyetableringer. Det er en sentral forutsetning for videre TAFU i Norge at TAFU Rogaland forsetter sitt arbeid i ordinær drift ved utløp av prosjektperioden 31.12.2014.

Det er usikkert hvorvidt det vil komme lokale initiativ i fremtiden når det gjelder nyetableringer hvis dette forutsetter ressurser som må tas innen for egne ordinære rammer. KrAmi i Sverige er finansiert ved sentrale overføringer til de statlige innsatser i KrAmi, mens de kommunale stillingene og medfinansiering til driftsutgifter fra kommunens side er forankret og finansiert lokalt.

En lignende struktur i TAFU i Norge forutsetter at partnerskapet i NAV avtaler at de som ønsker å delta selv er villige til å dekke kostander knyttet til ressurser inn i TAFU.

Uansett organisering vil det være knyttet offentlige utgifter til å bistå tidligere domfelte med opphopning av levekårsutfordringer slik at de kan tre inn på arbeidsmarkedet. Begrepet utgifter må også ses i sammenheng med den samfunnsøkonomiske nytten, som vist under 10.3.

Det er lagt til grunn en standard grunnbemanning som vist over med 7 ansatte. Hver stilling er beregnet til å koste om lag 650.000,- inkludert arbeidsgiverkostnader og sosiale utgifter. Fylkesmannen i Hordaland har argumentert for at fylkeskommunenes stillinger vil bli bemannet med personale som har høyere lønnsforventinger, for eksempel lektorer med opprykk. Dette er hensyntatt ved at denne stillingen er berammet til 750.000,- inkludert arbeidsgiverkostnader og sosiale utgifter. I tillegg er det i tråd med erfaringene fra Rogaland anslått et behov for 100.000,- til driftsutgifter per ansatt. Dette gir total utgift per TAFU på

$$\begin{aligned} & 650.000 \times 6 = 3900.000,- \\ & + 750.000 \times 1 = 750.000,- \\ & + 100.000 \times 7 = 700.000,- \\ & \text{Totalt} = 5350.000,- \end{aligned}$$

I tillegg vil det være behov for å dekke kostnader knyttet til opplæring i konsekvenspedagogikk ved Høgskolen i Østfold. Fylkesmannen i Hordaland har på bakgrunn av utgifter knyttet til studiemateriell (1500,-), studieavgift (26500,-), samt reise- og oppholdsutgifter i prosjektperioden (19000,-) anslått et

behov for midler til kompetanseheving per ansatt på 47.000,-. Vi forutsetter i det videre at dette er en engangsutgift knyttet til det første året ved nyetablering, på om lag 7 x 47.000,- = 329.000,-.

I det følgende legger vi til grunn at det er mulig å opprette inntil 2 nyetableringer av TAFU per år fra og med 2016. Som vist tidligere i rapporten bør det være et befolkningsgrunnlag på over 200 000 innbyggere for at det kan etableres et TAFU. Man må påregne at det vil ta en del tid å motivere og forankre TAFU hos lokale samarbeidspartnere, og at ikke alle er klar for å gå inn i de prosessene per i dag.

Videre vil nyetableringer kreve oppfølging fra både den nasjonale samarbeidsgruppen og faglig virksomhetsansvarlig ved TAFU Rogaland, noe som taler for at det ikke bør være mer enn inntil to nyetableringer per år for å sikre tilstrekkelig støtte i oppstartsåret. Vi legger på usikkert grunnlag også til grunn at det vil bli nådd et metningspunkt med tanke på hvor mange TAFU som det er grunnlag for å opprette i Norge, jf. diskusjon

Tabell 1; utgifter til TAFU

Antall TAFU	2015	2016	2017	2018
TAFU Rogaland	5350.000	5350.000	5350.000	5350.000
TAFU 2		5350.000 + 329.000	5350.000	5350.000
TAFU 3		5350.000 + 329.000	5350.000	5350.000
TAFU 4			5350.000 + 329.000	5350.000
TAFU 5			5350.000 + 329.000	5350.000
TAFU 6				5350.000 + 329.000
TAFU 7				5350.000 + 329.000
Totalsum	5350 000	16 708 000	27 408 000	38 108 000

I det videre har ikke arbeidsgruppen fullt ut tatt stilling til hvilke ansvarlige myndigheter på sentralt eller lokalt nivå som skal dekke utgiftene til TAFU når det gjelder hvem som skal dekke utgifter knyttet til kommunale NAV- ressurser. Disse kan overføres kommunene gjennom øremerkede midler i rammetilskuddet til kommunene. Der flere kommuner er representert inn i TAFU, forutsettes det at overføringer/ressurser fordeles mellom involverte kommuner.

På grunn av tid til politiske og forvaltningsmessige prosesser på kommunalt nivå bør sentrale myndigheter ta ansvar for finansiering av kommunale ressurser for TAFU i Rogaland i 2015.

Tabell 2; fordeling av utgifter

Utgifter til hvert enkelt TAFU ⁴	Lønn	Drift	Opplæringskostnader	Totalt
Justis- og beredskapsdepartementet	2x 650.000	2x 100.000		1500.000
Kunnskapsdepartementet	750.000	100.000	329.000	1179.000
Arbeids- og sosialdepartementet	2x 650.000	2x 100.000		1500.000
Kommunal- og moderniseringsdepartementet/ kommunene	2x 650.000	2x 100.000		1500.000
Totalt	4650.000	700.000	329.000	5679.000

10.3 TAFU i et samfunnsøkonomisk perspektiv

Arbeidsforskningsinstituttet synliggjør i sin evalueringsrapport av prosjektet TAFU at måloppnåelsen er god, forstått som at man får deltakerne ut i arbeid og utdanning. Mennesker som er i arbeid, som betaler skatt og ikke er i institusjoner eller mottar velferdsytelser i form av sosialhjelp og trygdeytelser, er lønnsomme for samfunnet.

Analysen av de samfunnsøkonomiske konsekvensene av deltakelse i TAFU er utført av det danske konsulentselskapet COWI i samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet. Analysen bygger på sentrale og allment anerkjente prinsipper for gjennomføring av analyser av samfunnsøkonomiske konsekvenser med utgangspunkt i de anbefalinger som fremgår av Finansdepartementets: *Veileder i samfunnsøkonomiske analyser*. Aktuell analyse av TAFU tyder på at tiltaket fører til en samfunnsøkonomisk og budsjettøkonomisk gevinst. Under relativt moderate forutsetninger, tyder resultatene på at man for en gjennomsnittlig deltaker vil få et samfunnsøkonomisk overskudd tilsvarende en nåverdi på cirka kr. 200 000,- beregnet over de fem første år, ved å følge et konsekvenspedagogisk forløp innenfor organisasjonsmodellen i TAFU, fremfor å følge et «ordinært» tiltaksforløp etter løslatelse. Resultatene av beregninger over henholdsvis 10 og 20 år, viser et samfunnsøkonomisk overskudd tilsvarende en nåverdi på cirka kr. 426 000,- og kr. 765 000,- per person. Under mer pessimistiske forutsetninger viser beregninger at man for en gjennomsnittlig deltaker i TAFU vil få et samfunnsøkonomisk overskudd på cirka kr. 401 000,- beregnet over 20 år, mens man med optimistiske forutsetninger vil få et overskudd på cirka kr. 1252 000,-

⁴ Inkludert kostnader til opplæring

Beregningene det er vist til over – som alle antyder et positivt resultat – er foretatt under forutsetning av at 19 av 35 deltakere (54,3 %) i TAFU kommer i fast jobb eller i arbeidspraksis / lærlingplass som vil føre til fast jobb. Med utgangspunkt i hovedresultatets forutsetninger, beregnes det at TAFU vil være samfunnsøkonomisk og budsjettøkonomisk fordelaktig allerede etter fem år selv om bare 16 av 35 deltakere (44,8 %) kommer i fast jobb eller i arbeidspraksis / lærlingplass som vil føre til fast jobb.

Om de positive effektene av TAFU betraktes som resultat av en investering, kan resultatene vurderes ut fra begreper som avkastning og tilbakebetalingstid. Under moderate forutsetninger vil TAFU dermed gi en samfunnsøkonomisk meravkastning (før fradrag av investeringen) for hver investerte krone på cirka kr. 2,42,- over en femårs periode, og opp til cirka kr. 6,43,- over en 20-års periode. I et samfunnsøkonomisk perspektiv vil investeringen være tilbakebetalt etter cirka 2 ¼ år under slike premisser. Den budsjettøkonomiske meravkastning (før fradrag av investeringen) vil for hver investerte krone tilsvarende være på cirka kr. 1,71,- over en femårsperiode, og opp til cirka kr. 4,00,- over en 20-års periode. På samme måte vil investeringen budsjettøkonomisk være betalt tilbake etter cirka 2 ¾ år. Under mer pessimistiske forutsetninger vil den samfunnsøkonomiske meravkastningen for hver investerte krone beregnes til cirka kr. 3,85,- over en 20-års periode, mens man med optimistiske forutsetninger vil få meravkastning på cirka kr. 12,13,-

Mye tyder på at TAFU – selv under pessimistiske forutsetninger – vil gi en samfunnsøkonomisk gevinst sammenlignet med tradisjonelle innsatser. Arbeidsforskningsinstituttet er av den oppfatning at TAFU – betraktet som investering sett fra en budsjettøkonomisk og samfunnsøkonomisk vurdering – vil gi god avkastning samt ha relativt kort tilbakebetalingstid. Til sammenlikning kan det nevnes at det tidligere er utført en samfunnsøkonomisk analyse av de svenske KrAmi-tiltakene som startet opp i 1980. Metodikken som ble benyttet i den analysen er ikke lik den metodikk som er benyttet i aktuell analyse, men Arbeidsforskningsinstituttet konkluderer med at TAFU ser ut til å ha omtrent samme positive samfunnsøkonomiske virkning som KrAmi.

I 2002 gjorde Socialstyrelsen en klienteffektstudie og en samfunnsøkonomisk analyse av KrAmi. Her fant man at for hver investerte krone i KrAmi, får samfunnet 13-18 kroner tilbake (Nyström m.fl 2002). Videre gjorde Kari Jess i 2005 sin doktorgradsstudie på KrAmi Sverige (Jess, "At räkna med nytta: samhällsekonomisk utvärdering av socialt arbete", 2005).

Jess gjorde både en overordnet samfunnsøkonomisk studie av tiltaket, og mer detaljerte studier av resultater i en CBA (cost-benefit analysis) og en CEA (cost-effective analysis). Resultatene viser at i tillegg til at deltakerne selv melder om en drastisk forbedring av livskvalitet, så blir kostnadene for KrAmi betalt tilbake i løpet av 1-1.5 år (Jess 2005). Selv om studien ble utført på begynnelsen av 2000-tallet, er det ikke grunn til å tro at verken den individuelle gevinsten eller det samfunnsøkonomiske resultatet skal ha endret seg i negativ retning.

Tall fra årsrapport til TAFU Rogaland viser at 40 personer fikk tildelt plass i 2013. Av disse var det 31 personer som fullførte kurs. I løpet av 2013 var det 13 personer som fikk fast arbeid, 23 personer som fikk arbeidspraksis, mens det var 2 personer som gjennomførte AMO-kurs. I Rogaland arrangeres det kurs 3 ganger per år. Flere av de nevnte gjennomførte kurs i 2012. Per 31.12.2013, hadde TAFU Rogaland 35 deltakere. Av disse var 18 i arbeid, 7 i arbeidspraksis, mens 10 var uten arbeid / arbeidspraksis.

Evalueringsrapporten til AFI synliggjør at TAFU og KrAmi lønner seg målt i et samfunnsøkonomisk perspektiv, men også vurdert ut fra et normativt medmenneskelig ståsted. Det er vanskelig å måle det «myke» som livskvalitet og menneskeverd.